

BJAUROJAMAS ANATOLE'IS
FRANCE'AS

Anatole'io France'o veikalas *Silvestro Bonnard'o nusikaltimas* yra vienas geriausių jo kūrinių. Šitame romane didžiojo rašytojo genijus pasireiškė taip galingai, kad kai kurie kritikai net sakė, jog po jo France'as nieko geresnio neįstengsiąs duoti. Romane pasakojama jaudinanti seno mokslininko Bonnard'o istorija, rodoma jo meilė storiems, apdulkėjusiems tomams, iš kurių užburto rato jis, atitrūkęs nuo gyvenimo, tarytum negali išėiti; ir vis dėlto pagaliau pasirodo, kad tas kilnus mokslo tiesos ieškotojas žmogų gali mylėti labiau už tai, kuo jis kvėpavo ir be ko, rodos, negalėjo gyventi, – labiau už savo vienintelį turtą – mokslo biblioteką, kurią jis ryžtasi parduoti, kad gautais pinigais galėtų sukurti jaunos mergaitės Jeanne'os šeimyninę laimę. Visą šią istoriją, dvelkiančią nepaprastu dvasios kilnumu, meile žmogui ir mokslui, grakščia ironija ir švelniu liūdesiu, France'as pasakoja savo neprilygstamu, poetinės jėgos ir švelnumo kupinu stiliumi.

Rugsėjo 20 dienos *Darbo Lietuvos* 118 nr. buvo įdėtas *Silvestro Bonnard'o nusikaltimo* fragmentas, išverstas Juozo Žlabio. Ir ką gi? Didysis prancūzų stilistas ir pasakojamojo meno meisteris, patekęs į Juozo Žlabio rankas, virto kažkokiu analfabetu, kažkokiu bukagalviu mikniu, vapančiu visokius niekus ir vaišinančiu

skaitytojus šitokiais sakiniais: „Tačiau iš tikrųjų, nėra jokios paslapties, nes esame paveikti kurio nors menko judesio, kad nė nepastebime.“ Arba: „Stovėjęs, prieš jai įeinant iš mandagumo pasitraukiau truputį nuo stalo...“ Sumalęs į miltus skaidrias, krištolines France'o frazes, vertėjas jų vietoje bruka mums kažkokias gauruotas baidykles, kurios neturi nieko bendra su originalu. Originale pasakyta: „Bien que je me défendis de la regarder plus qu'il n'était convenable, je sentais ses yeux sur moi.“ Rusiškai visai teisingai išversta (cituoju pagal „Goslitzdato“ 1937 metų leidimą): „Chotia ja ne pozvolial sebe smotret' na nejo boleje, čem dopuskalo priličije, ja čuvstvoval jejo vzo-ry na sebe.“ O Žlabys, pasiūkęs talkon net tariamą nuosaką, kraiglioja: „Nors aš būčiau gynęsis nuo jos žvilgsnių labiau, negu tai būtų buvę reikalinga, tačiau visą laiką būčiau jautęs jos akis.“ Originale Bonnard'as pats stengiasi nežiūrėti į moteriškę, o vertime jisai ginasi nuo moteriškės žvilgsnių! Be to, ką reiškia tie visi „būčiau gynęsis“ ir „būčiau jautęs“?

France'as kalba apie „Monte-Allegro kaimą, kurio gyventojus, iškamuotus maliarijos, saulėje krečia šaltis“ (...*village de Monte-Allegro, dont les habitants, consumés par la malaria, grelottent au soleil* – rus. ...*de-reven'ka Monte-Allegro, žiteli kotoroj...* etc.). Žlabys, nelyginant Don Kichotas, nuskurdusį kaimelį kažkodėl paverčia viešbučiu ir rašo: „...Monte-Allegro viešbutyje, kurio gyventojai, krečiami [!] maliarijos drebėjo prieš saulę“...

Tokių beprasmiškų metamorfozių šitame menkučiame fragmentelyje randame beveik kiekviename

sakinyje. „Išgraužti griuvėsiai“ (*ruines rongées* – rus. *izjedennyje razvaliny*) tampa „pabalusiais griuvėsiais“, „šypsningas smalsumas“ (*curiosité souriante* – rus. *laskovoje liubopytstvo*) – „juokingu [!] stal-gumu“, „sala“ (*île – ostrov*) – „šalimi“, „kilnus“ (*noble – blagorodnyj*) – „turtingu“, „nustebimas, nuostaba“ (*admiration – udivlenije*) – „nuotaika“, „barbariški Vakarai“ (*l'Occident barbare* – rus. *varvarskij Zapad*) – „vakarų Barbarija“ (!), „atminimas“ (*souvenir – vos-pominanije*) – „palikimu“ ir t.t.

Originale pasakyta kuo paprasčiausiai: „aš žiūrėjau į dangų“ (*je regardais le ciel* – rus. *ja smotrel na nebo*), o Žlabys stebuklingu būdu „dairosi pro dangų“.

„Sicilijoje, – rašo France'as, – jauti neapsakomą malonumą gerdamas šaltą vandenį ir alsuodamas dienos šviesa.“ (*On goûte, en Sicile, une volupté inexprimable à boire de l'eau fraîche et à respirer le jour.*) Rusai išvertė kaip dera: „V Sicilijai ispytyvaješ neizjasnimoje naslaždenije, kogda pjoš cholodnuju vodu i vdychaješ dnevoj svet.“ Giedra, gaivu ir tyra. O Žlabys, matyt, nesupratęs paprasčiausių žodžių, mums memena kažin ką apie prakaitavimo procesą: „Sicilijoje mėgstama nepaprastai gerti šviežaus vandens [!], kad vėliau išprakaituotų [!?] per dieną [!].“ Komentarų turbūt nereikia.

Darbo Lietuvos 119 nr. pasirodė šio neišpaistomo kratinio tęsinys. Jo mes nenagrinėsime, jausdami gėdą prieš Anatole'į France'ą ir bijodami nuvarginti skaitytojus naujų, tiek pat gausių, nesąmonių rinkiniu.

Jei Žlabys yra užsimojęs šitaip subjauroti visą garsųjį France'o veikalą – jam turi būti užkirstas kelias. Keista taip pat, kad toki dalykai darosi LTSR-oje tuo pat metu, kai Tarybų Sąjungoj dirba dešimtys labai gerų ir šimtai gerų vertėjų (rusų, ukrainiečių, gudų, gruzinų, armėnų, tadžikų...), rūpestingai svarstančių kiekvieną verčiamojo autoriaus žodį, tiksliai perteikiančių originalo turinį ir stiliaus grožį. *Silvestro Bonnard'o nusikaltimą*, gerai E.Fr. Koršo išverstą, su E. Burgunkerio medžio raižiniais, 1937 metais yra išleidusi „Goslitizdato“ leidykla. Pas mus vis dar atsiranda žmonių, nesuprantančių, kad turime prieš akis sektino kultūringo darbo pavyzdžius. Jei mūsų vertėjai rimtai nesusirūpins, tai galime laukti, kad kurią dieną pasirodys beprasmiškai iškraipyti ne tik dailiosios literatūros, bet ir marksizmo klasikų veikalai. Leidyklos, prieš spausdindamos vertimus, būtinai turėtų juos duoti nusimanančiam žmogui patikrinti ir palyginti su originalu.

Mes, žemiau pasirašę, protestuojame prieš tokį kaip Žlabio elgimąsi su didžiaisiais rašytojais ir pasižadame ateityje kelti aikštėn begėdiško vertėjų apsileidimo ir žymiųjų rašytojų žalojimo pavyzdžius ir, nesislapstydami po diplomatijos ar mandagumo skraiste, vadinti daiktus savo vardais.

AL. CHURGINAS ir HENR. RADAUSKAS

[1940]

BJAUROJAMAS ANATOLE'IS FRANCE'AS, *Darbo Lietuva*, 1940,
rugsėjo 23.

Atsiliepimas parašytas drauge su Aleksiu Churginu (plg. Sigitos Gedos ir Aleksio Churgino pokalbį, šios knygos p. 332–333). Rašinys palydėtas „Redakcijos pastaba“: „Šis incidentas, kokių ir seniau būta gana apščiai, galų gale bus labai naudinga pamoka neatsargiems savotiškai atkakliems vertėjams, kurie redakcijoms savo vertimus siūlo didžiausiu atkaklumu ir ne mažesniu atkaklumu užtikrina, kad vertimas tikslus. Bet rezultate matome didžiausį veikalo suniokojimą. Tebus tai paskutinė pamoka visiems nerūpestingiems vertėjams, nes patarimų žodžiu tokie atkaklūs vertėjai visai neklauso.“